

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації
Коваля Геннадія Валерійовича «Соціально-психологічні чинники волонтерської діяльності з допомоги постраждалим від воєнного конфлікту»
поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053 «Психологія»

Дисертація Коваля Геннадія Валерійовича на тему «Соціально-психологічні чинники волонтерської діяльності з допомоги постраждалим від воєнного конфлікту», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія» (галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки») виконана на кафедрі психології факультету соціальної педагогіки та психології Запорізького національного університету. Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради факультету соціальної педагогіки та психології Запорізького національного університету (протокол № 12 від 15 червня 2017 року). Уточнену редакцію теми дисертації затверджено на засіданні кафедри психології (від 17.04.19р. протокол №9) та засіданні вченої ради факультету соціальної педагогіки та психології (від 25.04.19р. протокол №14), а також на засіданні науково-технічної ради університету (протокол №12 від 5.06.2019) та Радою з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол №4 від 25.06.2019).

Ступінь актуальності теми дисертації обумовлена необхідністю дослідження специфіки соціально-психологічних чинників волонтерської діяльності. Здобувач переконливо обґрунтовує нагальність та важливість наукового опрацювання питань, що є предметом його дослідження, висвітлюючи зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями у відповідній галузі знань шляхом критичного аналізу з визначенням сутності наукової проблеми та завдань її наукового вирішення. Зокрема, здобувач звертає увагу на таке. В межах досліджуваної теми окреме підґрунтя актуальності є питання місця суспільного руху щодо соціально-психологічної систематики. Водночас, воно актуалізує проблематику розуміння волонтерського руху як цілісної одиниці (групи), яка, в свою чергу, занурена у проблематику специфіки колективної суб'єктності. В межах останньої, враховуючи наявні в соціально-психологічному знанні критерії виокремлення колективного суб'єкта, актуалізується проблематика визначення форми колективної суб'єктності волонтерського руху, адже з одного боку, він носить ознаки потенційної форми суб'єктності, а з іншого – реальної. Позиціонування волонтерства як носія реальної форми колективної суб'єктності уможливлено в межах визнання параметрів взаємопов'язаності індивідів у групі в якості основного чинника специфіки

форми колективної суб'єктності волонтерського руху. Тим самим актуалізується проблематика соціально-психологічних аспектів мотивації, де потребують розмежування принаймні дві нетотожні площини обумовлення. З одного боку мова має йти про мотивацію певної колективної активності, що реалізується від групи. З іншого – предметом мотивації має виступати й сама колективність, як той зв'язок між індивідами, що має бути утвореним та підтримуватися протягом достатнього для здійснення певної активності часу. Звідси – потребує перевірки припущення, що вид взаємопов'язаності (спільності) виконує роль чинника та обумовлює специфіку колективної суб'єктності волонтерського руху.

Здобувач правильно визначає зв'язок роботи з **науковими програмами, планами, темами**, вказує на те, що дисертаційне дослідження виконано в межах комплексних науково-дослідних тем кафедри психології Запорізького національного університету: «Соціальна психологія організаційної культури» (державний реєстраційний номер 0111U007744) та «Психологічне забезпечення формування та розвитку соціальних суб'єктів» (державний реєстраційний номер 0114U05324) затверджених Міністерством освіти і науки України.

Наукова новизна результатів дисертації.

Дисертаційна робота містить наукову новизну, що представлена автором у вигляді конкретних положень, чітких текстових формулювань і висновків, таблиць, рисунків, а також полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних положень та розробленні практичних рекомендацій щодо психологічного супроводу волонтерської діяльності та перспектив подальшої розробки порушеної у дослідженні проблематики. Дисертантом зазначено, зокрема, що вперше: здійснено комплексне теоретико-емпіричне соціально-психологічне дослідження чинників волонтерської діяльності у формі суспільного волонтерського руху з надання допомоги постраждалим від воєнного конфлікту; уточнено соціально-психологічні аспекти поняття волонтерська діяльність в контексті суспільного волонтерського руху і визначено поняття волонтерська діяльність у цьому контексті, а саме: обґрунтовано розуміння волонтерської допомоги як соціально-значущої діяльності, спрямованої на іншу діяльність, що дозволяє диференціювати її від інших видів допомоги; теоретично обґрунтовано та уточнено умови за яких індивідуальна суб'єктність може розглядатися як форма реалізації колективної суб'єктності; запропоновано узагальнення деяких соціально-психологічних та психологічних чинників у терміні спільність як характеристики утвореного в просторі соціально-психологічної взаємодії зв'язку, що увиразнює (характеризує) параметри колективної суб'єктності; визначено сутність поняття стильові аспекти ідентифікації як внутрішньо-суб'єктного процесу набуття спільності.

Теоретично обґрунтовано та емпірично верифіковано: показник осмисленості як соціально-психологічну характеристику волонтерської діяльності; показники диференційованості структури індивідуальної ідентичності волонтера та диференційованості окремих аспектів структури індивідуальної ідентичності як змінних, що представлені в рангових шкалах; показники стилів ідентифікації з окремими (психосемантичними) характеристиками образу волонтерської спільноти як соціально-психологічні чинники ВД; емпірично визначено специфіку взаємозв'язку системи соціально-психологічних та психологічних чинників, а саме: індивідуальних ціннісно-мотиваційних чинників волонтера з осмисленістю та готовністю до волонтерської діяльності з одного боку, та показниками диференційованості індивідуальної структури ідентичності волонтера і стильових аспектів ідентифікації волонтера з психосемантичними характеристиками образу волонтерської спільноти з іншого; емпірично виявлено специфіку інтегрованого впливу показників стильових аспектів ідентифікації та джерел осмисленості на ціннісно-мотиваційні чинники. Зокрема, результати статистичної обробки дозволяють зауважити неоднорідність такого впливу, втім природа цієї неоднорідності залишилися нез'ясованою та потребує подальших досліджень;

На основі даних проведеного емпіричного дослідження розроблено рекомендації для практичного застосування результатів дослідження соціально-психологічних чинників волонтерської діяльності з допомоги постраждалим від воєнного конфлікту.

Теоретичне значення дисертації полягає в тому, що поглиблено та розширено уявлення щодо взаємозв'язку індивідуальної та колективної суб'єктності. Також приділено значну увагу можливостям дослідження індивідуальної та колективної суб'єктності в межах конструкту «спільність» як характеристики утвореного в просторі соціально-психологічної взаємодії зв'язку, що увиразнює (характеризує) параметри колективної суб'єктності.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що сформульовані на їх основі висновки розкривають і поглиблюють розуміння сутності та специфіки волонтерського руху та можуть бути застосовані: науковцями – для подальшого вивчення специфіки колективної суб'єктності різних складових соціально-психологічної систематики; викладачами ВНЗ – для удосконалення навчальних програм з курсів “Соціальна психологія”, “Соціальна робота”, “Політична психологія”, та ін.; співробітниками органів державної влади та місцевого самоврядування – для організації процесу взаємодії з організаціями неурядового сектору, які надають волонтерську підтримку; широким колом спеціалістів – при вирішенні завдань, які припускають залучення діяльності волонтерів.

Результати дисертаційного дослідження впроваджені у практику роботи Запорізького міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (довідка про впровадження № 1404/03 від 17.06.2020); Запорізького національного університету (довідка про впровадження № 75/0010119 від 18.06.2020); Запорізької спілки ветеранів та волонтерів АТО (довідка про впровадження № 001 від 14.11.2023); Відділу у Запорізькій області Міністерства у справах ветеранів України (довідка про впровадження № 4824/07ю5-20); ГО «Інформаційно-аналітичний центр ПНБ» (довідка про впровадження № 003 від 05.05.2024); БО «БФ» «Карітас Запоріжжя» (довідка про впровадження № 0014 від 23.05.2020).

Особистий внесок здобувача. Аналіз літератури, планування та проведення експериментальної роботи, обробку отриманих даних, формулювання висновків, підготовка до друку наукових праць, написання всіх розділів дисертації та анотації проведено особисто здобувачем. Дисертаційна робота є самостійним науковим дослідженням. У статтях, написаних у співавторстві, доробок здобувача полягає в проведенні аналізу та отриманні результатів щодо обґрунтування соціально-психологічної специфіки мотивації ВД [8]; зборі емпіричних даних, обробці отриманих результатів та доведенні, що показники емпатії виступають вагомим складовою готовності до надання волонтерської допомоги [12]; а також показано та обґрунтовано вплив статево-вікових особливостей на специфіку ціннісно-мотиваційних тенденцій волонтера [13]. Розробки та ідеї, що належать співавтору, у дисертації не використовуються.

Кількість публікацій здобувача відповідають вимогам п.8 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року (зі змінами). Зокрема, основні результати дослідження знаходять відображення у 11 одноосібних публікаціях автора та у 3 публікаціях у співавторстві, одинадцять з яких у виданнях, включених до категорії Б та одна до категорії А (індексується у наукометричній базі Scopus) переліку фахових видань МОН України. Окрім того в двох статтях, опублікованих у наукових виданнях інших держав, що входять до Європейського Союзу, одна з яких у виданні, публікації в якому індексується у наукометричній базі Web of science. Автором опубліковано 9 тез доповідей на конференціях, що засвідчують повноту апробації матеріалів дисертаційного дослідження.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Розглянувши дисертацію Ковалю Геннадія Валерійовича на тему:

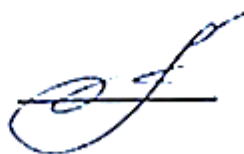
«Соціально-психологічні чинники волонтерської діяльності з допомоги постраждалим від воєнного конфлікту», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053 «Психологія» та наукові публікації, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, визначивши особистий внесок у всіх зарахованих за темою дисертації наукових публікаціях, опублікованих зі співавторами, а також узявши до уваги підсумки фахового семінару, вважаємо, що:

1. Робота є самостійно виконаною завершеною науковою працею, яка проведена із застосуванням сучасних методів емпіричного дослідження, має наукову новизну, практичне та теоретичне значення, адекватна поставленій меті та завданням. Висновки відповідають завданням наукової роботи, що ґрунтуються на матеріалах власних досліджень.

2. Основні результати, нові наукові положення та висновки, сформульовані в дисертації, опубліковані та апробовані в публікаціях, зарахованих за темою дисертації здобувача. В роботі відсутні порушення академічної доброчесності. За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Ковалю Г. В. відповідає вимогам, передбаченим п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» затвердженим «Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 (зі змінами)».

3. Дисертацію Ковалю Г. В. «Соціально-психологічні чинники волонтерської діяльності з допомоги постраждалим від воєнного конфлікту», представлену на здобуття наукового ступеня доктор філософії за спеціальністю 053 «Психологія» рекомендовано до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді (протокол № 1 засідання кафедри психології щодо публічної презентації результатів дисертації від 18.03.2025).

Член експертної групи:
Завідувач кафедри психології
кандидат психологічних наук, доцент,

Губа П.О.

Член експертної групи:
Професор кафедри психології,
доктор психологічних наук,

Ткалич М.Г.